

Л. О. Онофрійчук, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-
ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН**

Онофрійчук Л. О.

Експериментальне дослідження підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін

У статті розкрито проблема підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності, подаються методики та результати педагогічного експерименту, які доводять ефективність визначених організаційно-педагогічних умов навчання.

Ключові слова: підготовка, майбутні фахівці дошкільної освіти, управлінська діяльність, професійно-орієнтовані дисципліни.

Онофрійчук Л. О.

Экспериментальное исследование подготовки будущих специалистов дошкольного образования к управленческой деятельности в процессе изучения профессионально-ориентированных дисциплин

В статье раскрывается проблема подготовки будущих специалистов дошкольного образования к управленческой деятельности, подаются методики и результаты педагогического эксперимента, доказывающие эффективность определенных организационно-педагогических условий обучения.

Ключевые слова: подготовка, специалисты дошкольного образования, управленческая деятельность, профессионально-ориентированные дисциплины.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями... Модернізація системи підготовки студентів та їх працевлаштування забезпечується законодавчою базою вищої освіти України, яка включає низку законів: „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Про дошкільну освіту”, а також Указу „Про заходи щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих

навчальних закладів” тощо. Наголошуємо на тому, що відповідно до Закону України „Про дошкільну освіту” особа, яка має вищу освіту не нижчу від освітньо-кваліфікаційного рівня „спеціаліст”, стаж роботи у галузі дошкільної освіти не менше як три роки, а також організаційні здібності може призначатися керівником ДНЗ [1]. Таким чином, стверджуємо, що кожен студент, котрий отримує диплом за III освітньо-кваліфікаційним рівнем „спеціаліст” повинен мати знання, вміння та навички управлінської діяльності.

Оскільки, підготовка до управлінської діяльності є важливою складовою професійної педагогічної освіти і необхідна організація цілеспрямованої підготовки студентів до цього виду роботи. Проте доводиться констатувати, що різноманітність типів дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) сьогодення потребує модернізації підготовки студентів зі спеціальності дошкільна освіта, які могли б керувати ними. У цьому контексті особливої актуальності набуває професійна підготовка майбутніх студентів зі спеціальності дошкільна освіта до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... Питання професійної підготовки фахівців з дошкільної освіти, формування особистості педагога, використання інноваційних підходів у його професійному становленні особистості розкриті в працях К.Волинець, Н. Лисенко, Л. Зданевич, Л. Машкіної, Т. Махині, Л. Пісоцької, Н. Ничкало, С. Сисоєвої, М. Сичової, Т. Слободянюк та інших. Попри певні досягнення у цій галузі проблема підготовки студентів зі спеціальності дошкільна освіта до управлінської діяльності займає й досі маргінальну позицію, що істотно обмежує напрацювання у сфері управління дошкільною освітою у межах освітньо-виховного простору ДНЗ.

Протягом 2007 – 2012 на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії було проведено експериментальне дослідження щодо виявлення рівня підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності. Проведене дослідження надало можливість емпірично підтвердити гіпотезу

дослідження, оцінити відповідність отриманих результатів та відповідність поставленій меті.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у висвітленні результатів експериментальної програми підготовки студентів зі спеціальності „Дошкільна освіта” до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів... Фахова підготовка студентів зі спеціальностей 5.01010101, 6.010101 та 7.01010101 „Дошкільна освіта” у вищій школі базується на ефективній побудові навчального процесу, забезпечуючи поступову трансформацію пізнавальної діяльності студентів у професійно спрямовану.

Готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності оцінюється не лише результативністю фахового становлення, але й ефективністю його особистісного зростання. Цілком слушним, є перш за все, оцінка ефективності діяльності керівника ДНЗ через загальний рівень діяльності закладу (взаємодія персоналу з дітьми, освітні програми, рівень розвитку дітей, кадрове забезпечення педагогічного процесу тощо).

Ураховуючи те, що готовність студентів зі спеціальності дошкільна освіта до управлінської діяльності становить сукупність психолого-педагогічних знань та вмінь, суто управлінських навичок, нами було визначено компоненти готовності, а саме: когнітивний, процесуально-діяльнісний та особистісний. Кожен з визначених компонентів ми розкривалися через певні критерії та для більшої об’єктивності, перевірялися за допомогою двох-трьох методів дослідження. На основі визначених критеріїв, ми виділили рівні підготовки до управлінської діяльності майбутніх фахівців дошкільної освіти, а саме: низький, достатній та високий.

Зауважимо, що зміст підготовки студентів зі спеціальності дошкільна освіта до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін передбачає розподіл навчального процесу на аудиторну та

позааудиторну діяльність.

Розкриємо сутність кожного виду цієї роботи. Таким чином, до позааудиторної роботи ми віднесли *індивідуальні форми роботи* (індивідуальний навчальний план студента, збір інформації з певної проблеми для практичного використання під час педагогічної практики, створення індивідуальної бази даних з різних управлінських аспектів тощо), *групові форми роботи* (тренінги, гуртки, клуби за інтересами, секції тощо) та *колективні форми роботи* (педагогічні читання, обговорення з викладачами навчальних дисциплін однієї проблеми, але з позицій різних наук; дискусії з управлінської тематики тощо). Цілком слушним, на наш погляд, віднесення до аудиторної роботи педагогічну практику (а саме: пробну, переддипломну, дослідницько-діагностичну) та професійно-орієнтовані дисципліни.

Зазначене, обумовлює необхідність, виявлення рівня підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін та виокремлення організаційно-методичних умов, які, на наш погляд, суттєво вплинуть на якість означеної підготовки, а саме: обґрунтування структури готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності; спрямування змісту підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін; відбір організаційних форм і методів підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Для перевірки ефективності сформульованих та обґрунтованих організаційно-методичних умов підготовки майбутніх студентів зі спеціальності дошкільна освіта до управлінської діяльності було проведено педагогічний експеримент. Всього дослідженням було охоплено 403 респонденти, з них 209 студентів – 5 курсу, 194 студентів – 6 курсу.

На констатувальному етапі дослідження з метою діагностики початкового рівня підготовки до управлінської діяльності студентів факультетів, які готують фахівців дошкільної освіти нами застосовувалися взаємопов'язані методи

дослідження, зокрема вивчення навчальних планів, робочих навчальних програм вищих педагогічних закладів II – IV рівнів акредитації, експертна оцінка – самооцінка, методи опитування – анкетування, інтерв'ювання, тестування.

Опрацювання результатів студентів зі спеціальності „Дошкільна освіта” педагогічних навчальних закладів II – IV рівнів акредитації, підтвердило важливість удосконалення обраної проблеми та необхідність її покращення. Зауважимо, що студенти не мають достатньої кількості теоретичних знань про управлінську діяльність керівника ДНЗ, у них не розвинуті основні управлінські вміння (планувати, організовувати, керувати, контролювати діяльність дошкільного навчального закладу) та особистісні якості, необхідні для майбутньої ефективної управлінської діяльності.

Таким чином, наголошуємо на необхідності обґрунтування структури готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності; спрямування змісту професійно-орієнтованих дисциплін; відбору форм та методів підготовки до управлінської діяльності, що і зроблено нами у ході формувального експерименту, який проводився протягом 2009 – 2011 рр. на базі Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (факультет дошкільної освіти).

Організація навчання в контрольних групах здійснювалася традиційно, а в експериментальних – зміст навчання був чітко спрямований на управлінський аспект при вивченні професійно-орієнтованих дисциплін; впроваджено в навчальний процес спецкурси „Проектування управлінської діяльності майбутніх керівників дошкільного навчального закладу” [3] та „Менеджмент в дошкільній освіті” [2].

У контексті означеної проблеми подаємо опис проведеного нами дослідження щодо визначення рівня сформованості визначених компонентів готовності студентів зі спеціальності дошкільна освіта до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Слід зазначити, що для перевірки рівня сформованості когнітивного

компоненту, а отже рівня оволодіння знаннями управлінської спрямованості в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін студентам було запропоновано дати відповіді на запитання анкет, проведено контрольну роботу з практичним завданням як один з етапів оцінювання при вивченні спецкурсу „Проектування управлінської діяльності майбутніх керівників дошкільного навчального закладу” [3, с. 219 – 225].

З метою визначення рівня готовності процесуально-діяльнісного компоненту, а отже сформованості вмінь та навичок управлінської діяльності ми провели корекційну методику „Тренінг ділового спілкування” (за В. П. Шейновим), яка складається з 5 ситуацій-вправ та допомогла визначити схильність студентів до управлінської діяльності, наявність у них лідерських якостей, здатність прислухатися до думки інших людей, вміння відокремлювати головне від другорядного, орієнтація на ділову кар’єру методика „Чи здатні ви стати керівником?”, розроблена О. В. Козловською, А. Й. Гоманюком, В. І. Урунським.

Визначення рівня сформованості управлінських вмінь, як одного із критеріїв особистісного компоненту підготовки майбутніх керівників ДНЗ, здійснювалася на основі спостережень за управлінською діяльністю студентів під час проходження педагогічної практики.

Результати досліджень (табл. 1) дають змогу розподілити студентів експериментальної та контрольної груп за рівнями сформованості готовності до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Оцінка результатів експериментальної роботи була проведена на основі оцінки статистичної значимості відмінностей в рівні готовності студентів експериментальної та контрольної груп до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Всі компоненти експериментальної групи після експерименту перемістилися у межі середнього та високого рівня, показники ж контрольної групи розташувалися у межах низького та середнього рівнів.

Таблиця 1

Готовність студентів зі спеціальності дошкільна освіта до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін

Група	Кількість студентів	Рівні готовності майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів до управлінської діяльності											
		високий				Достатній				низький			
		Констату-вальний		Контроль-ний		Констату-вальний		Контроль-ний		Констату-вальний		Контроль-ний	
		К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
ЕГ/5	90	–	–	49	54,4	5	5,5	40	44,4	85	94,4	6	6,7
ЕГ/6	92	2	2,2	57	62	8	8,7	28	30,4	82	89,1	7	7,6
КГ/5	119	2	1,7	4	0,3	6	5	29	24,4	111	93,3	96	80,7
КГ/6	102	2	1,9	8	7,8	8	7,8	25	24,5	92	90,2	70	68,6

Різницю коефіцієнтів готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін в експериментальній та контрольній групі демонструє діаграма на рис. 1.

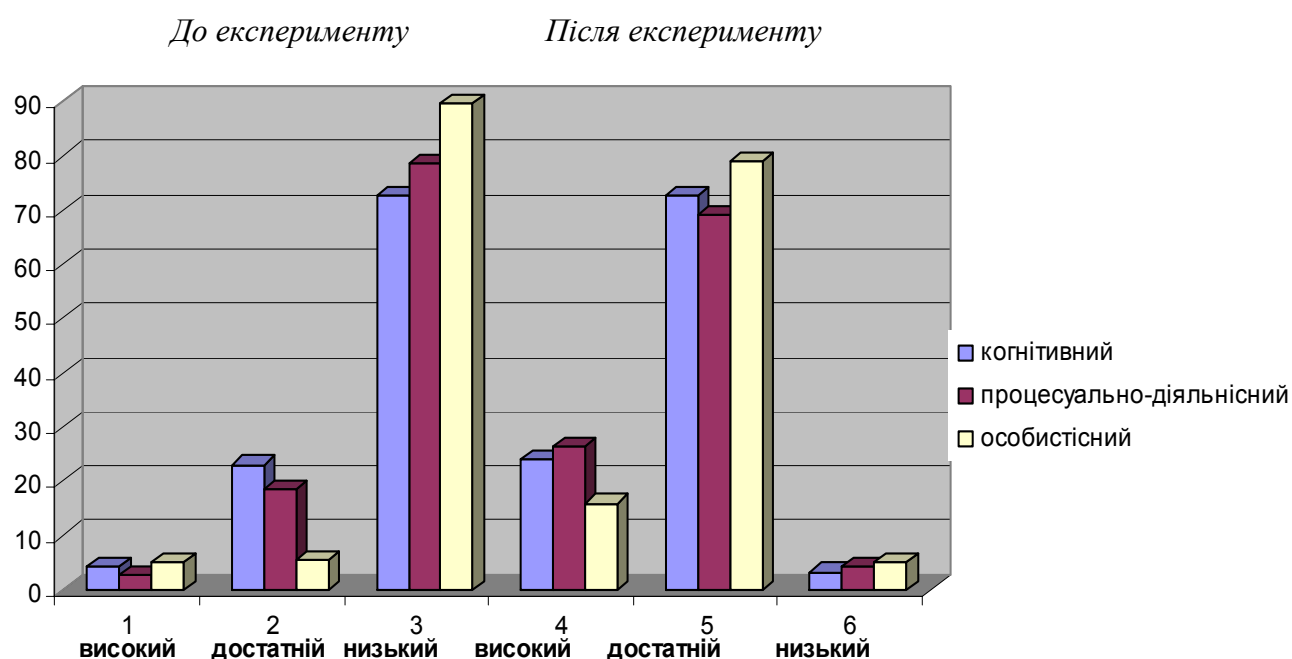

Рис. 1. Динаміка змін готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін експериментальної групи до та після експерименту

Результати контрольного етапу експерименту свідчать про те, що:

а) показники готовності, які визначали загальний рівень підготовки майбутніх

фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності, у експериментальних групах зазнали більших змін порівняно з показниками контрольних груп; б) найпомітніше зріс когнітивний компонент, оскільки засвоєння знань підкріплювалося виробленням вмінь та подавалося у цікавих формах.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі... Таким чином, вважаємо за необхідне дійти висновку, що педагогічний експеримент підтвердив гіпотезу нашого дослідження, оскільки його результати свідчать про підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін. Визначені організаційно-педагогічні умови підготовки студентів до управлінської діяльності у порівнянні із традиційною системою підготовки є більш ефективними.

Ми не претендуємо на вичерпне висвітлення означеної теми. Поза лаштунками дослідження залишається опис обрахунків підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності в процесі викладання професійно-орієнтованих дисциплін.

Література

1. **Закон** України „Про дошкільну освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>. – Назва з екрану.
2. **Онофрійчук Л. О.** Підготовка майбутніх вихователів до управлінської діяльності в процесі вивчення спецкурсу „Менеджмент в дошкільній освіті” / Л. О. Онофрійчук // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. – Вип. LVIII. – Ч. II. – Слов’янськ : СДПУ, 2011. – С. 78 – 83.
3. **Онофрійчук Л. О.** Формування управлінських вмінь і навичок в процесі вивчення дисципліни „Проектування управлінської діяльності майбутніх керівників ДНЗ” / Л. О. Онофрійчук // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. / за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. – Вип. LVI. – Слов’янськ : СДПУ, 2011. – С. 219 – 225.

4. **Пісоцька Л. С.** Проблема управління розвитком дошкільної освіти в педагогічній літературі // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах : зб. наук. праць / [редкол. Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2012. – Вип. 23 (76). – 507с. – С. 159 – 16.

5. **Песоцкая Л. С.** Подготовка к управлению дошкольным образованием в контексте коучингового подхода / Л. С. Песоцкая // Актуальные проблемы и тенденции современного дошкольного образования : сбор. научн. ст. – Минск, 2012. – 298 с. – С. 211 – 213.

Onofriychuk L. O.

Experimental research of the training of future preschool education professionals to management in the process of studying of professionally oriented courses

The article reveals the problem of training of future educators to management, discloses methods and the results of the conducted pedagogical experiment in the process of studying professionally oriented disciplines. The results of pedagogical experiment prove the effectiveness of certain organizational and pedagogical learning environment which include: analysis of the current state of training of future specialists of preschool education for management, rationale of the readiness structure, orientation of the contents of professionally-oriented courses to the training of future preschool education professionals for management, selection of organizational forms and methods of the designated training.

Results of pilot training through disclosure of techniques that determine the level of students' readiness through distinguishing components, namely: cognitive, activity procedural and personal. The results of the control phase of the experiment shows a significant change of the established indicators.

Key words: training, preschool education professionals, management activities, professionally-oriented disciplines.

Відомості про автора

Онофрійчук Лілія Олегівна – викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії. Основні наукові інтереси зосереджені навколо проблеми підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до управлінської діяльності.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2012 р.
Прийнято до друку 21.12.2012 р.